# שני לוחות הברית — בית ישראל (תניינא)



נחזור לענייננו, הרי מבואר ענין האדם הן מצד נשמתו הן מצד דמות גופו, ועל זה נאמר (בראשית א, כו) נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, הצלם בסוד הנשמה, והדמות בסוד הגוף. הדמות נגלה ועליו נאמר (איוב יט, כו) ומבשרי אחזה אלוההגה"המכל מקום אל תבין ראיה כפשוטו, דאם כן הוה ליה למימר אראה. אלא אמר אחזה לשון מחזה, הרומז על דרך ההשכלה, כי חלילה אין לו דמות כמו שכתוב (ישעיה מ, כה) ואל מי תדמיוני:, והצלם סוד הנשמה נסתר. וכן נאמר על סוד האדם הגדול על הכסא (יחזקאל א, כו) דמות אדם, כי גבוה מעל גבוה סוד אדם קדמון הוא בחכמה אשר שם נעלם איברי האדם, ואחר כך בתפארת כתיב (ישעיה מד, יג) כתפארת אדם לשבת בית, כי שם נתגלה בשש קצותיו והוא דמותו מתאחד באחדות הגמור כי אינו אלא גילוי הנעלם. וזה האדם זכר ונקבה שמם אדם דהיינו תפארת ומלכות. ורמז לדבר אדם הוא סוד שם יהו"ה במילוי כזה יו"ד ה"א וא"ו ה"א. המילוי של אדם היא אשתו שממנו נתמלאת בסוד העיבור. תחשוב המילוי דהיינו ו"ד א' א"ו א' עולה כמנין חו"ה, והתחתון רומז לעליון. הרי ענין צלם ודמות של אדם, עד שטעו בו מלאכי השרת ורצו להשתחוות לפניו ואמר להם אדם בואו ונשתחוה ונכרעה ונברכה לפני ה' עושינו (תהלים צה, ו) כדאיתא במדרש. ואיתא במדרש (ב"ר ח, י) ויפל ה' תרדמה (בראשית ב, כא), בשעה שברא הקדוש ברוך הוא אדם הראשון טעו מלאכי השרת ובקשו לומר לפניו קדוש, משל למה הדבר דומה, למלך ואפרכוס כו'. ולעתיד לבא כשיקויים כוונת הבריאה ויהיה כמו אדם קודם שחטא ויותר במעלה אמרו רבותינו ז"ל בפרק המוכר את הספינה (ב"ב עה, ב) אמר רבי אלעזר עתידים צדיקים שאומרים לפניהם קדוש כדרך שאומרים לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר (ישעיה ד, ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו כו':

וענין הכל כי דבקות אדם כשהוא בשלימותו דביקותו בשם יהו"ה, וכמו שכתבתי למעלה בשם יהו"ה נכלל ביו"ד, והיו"ד היא א'. וכן פירשתי אצל דביקת התורה. כן הוא באדם, אם מצד נשמתו היא באה מסוד ד"ו פרצופין כדפירשתי, וסוד נשמה לנשמה מסוד י' וקוצה, וסימנה ח"י, דהיינו חיה יחידה מחכמה וכתר כדפירשתי. ובאמת הכל א' אחד, כי אין אור הנשמה מתחלקת רק בערך מקבלה, כדרך האור, יש נהנה מהאור אבל אין יכול להסתכל בתוקף אורו, ויש יותר, והכל לפי עילוי מדריגת הכנת המקבל:

וכן דמות הגוף, הנה הגוף צורת יו"דהגה"הגם יתכן לפי מה שכתבו התוס' פרק כיצד הרגל (ב"ק כה, א), קל וחומר לשכינה י"ד יום, אומר ר"ת משום דאמרינן בהמפלת שהאב ואם נותנים בו כל אחד ה' דברים, והקב"ה נותן בו י' דברים, עכ"ל:, כי גוף האדם פנים ואחור ימין ושמאל זהו ד', שהם נגד ד' רוחות העולם. הראש שעל הגוף כדמות י', והוא מעלה הרגלים למטה מהגוף והם מתפשטים כמו ו'. הרי יו"ד והם שש קצוות מעלה מטה ד' רוחות והכל גוף אחד:

הרי התורה נדרשת ע"י האדם, ודביקותם בשם יהו"ה. והתורה נדרשת בכלל ופרט, רצוני לומר דברנו מענין סוד אדם יחידי. אמנם אומה הישראלית בכלל נקראת אדם, ואין בכלל אלא מה שבפרט. כי הכלל דבקות גדול של יהו"ה כמו שכתוב (דברים ד, ד) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים כלכם היום. והנה נודע המילואים של יהו"ה, ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן. כזה, ע"ב במילוי יודי"ן, יו"ד ה"י וי"ו ה"י. ס"ג במילוי ג' י' וא' אחת כזה, יו"ד ה"א וא"ו ה"א. מ"ה במילוי ג' א' וי' אחדהגה"הג' י' וא' אחת עולה א"ל. ג' א' ויו"ד אחת עולה אח"ד. וסימנך ב' מלואים ההם, אל אחד: כזה, יו"ד ה"א וא"ו ה"א ומילוי זה עולה כמנין אד"ם. ב"ן מילוי ההי"ן כזה, יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה. וברוך הוא אשר שמו הגדול קרא עלינו בבחינת שם ע"ב שורש ישראל הם שבעים זקנים, כמו שנאמר (במדבר יא, טז) אספה לי שבעים איש מזקני ישראל ומשה ואהרן על גביהם, וכן היה נוהג תמיד נשיא ואב בית דין, הרי ע"ב, וסימנם (שם ו, כז) ושמו את שמי על בני ישראל, ע"ב ראשי תיבות על בני. ועוד יש רמז גדול בהצטרף שם ע"ב עם ישראל עולה תרי"ג, כמו תרי"ג מצות:

בבחינת שם ס"ג אשר מלואו בסוד אל הוא חותם ישראל ישר אל, כי שמך ה' בקרבנו הוא על דרך שפירשתי למעלה, כי שמו בקרבו הרומז בקרב אדני במלואו אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, אותיות אמצעיות עולים ע"ב, רומזים על מילוי שם יהו"ה, כן מנין יהו"ה בקרב ישראל. כיצד, אל הוא החותם וכמו שכתבתי, מה נשאר ישר, תכתוב במילוי יו"ד שי"ן רי"ש מה הוא בקרב ישר רצה לומר אותיות האמצעיות ויי' כמנין יהו"ה:

אחר כך בחינת שם מ"ה העולה אד"ם ישראל נקראים אדם, גם מילוי של שם מ"ה הוא אחד, ישראל נקראים אחד, כמו שאנו אומרים בנוסח התפלה (מנחה לש"ק) אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד. וזהו ענין הפסוק (ש"א יב, כב) כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול, כי בחבור כנסת ישראל להקב"ה אח"ד לאחד והיו לאחדים עולה כ"ו כמנין שם הגדול, כי כן עולה ב' פעמים אחד, כי הוא ית' בוחר בעמו ישראל באהבה. אהב"ה עולה אח"ד, ואהבת ישראל להקב"ה מתחיל כשהוא בן אח"ד, דהיינו בן י"ג שנים נכנס בברית קיום התורה, לעומתו מעורר הקב"ה י"ג מדות של רחמים:

בחינת ב"ן, חביבים ישראל שנקראו בנים למקום. ועוד יש בזה סוד, הקב"ה אמר ליחזקאל הנביא (יחזקאל ב, ו) ואתה בן אדם, תמיד קרא אותו ב"ן אדם ולא אדם, כי מעלת הנביאים הן בעליית ישראל, ובירידת ישראל ח"ו אז יורדים הנביאים ממעלתם, וכמו שאמרו רז"ל (ברכות לב, א) על פסוק (שמות לב, ז) לך רד רד מגדולתך, כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל כו'. והנה ישראל בעצם נקראים אדם, אדם אתם (יחזקאל לד, לא) בסוד צלם ודמות עליון האדם הגדול, אמנם המסתעף דהיינו הענף המתפשט נקרא בן אדם. וזהו ענין (עי' אבות ה, כב) בן ה"א ה"א סוד הגרים הם נקראים בנים לאברהם כמו שכתוב (בראשית יז, ה) אב המון וגו'. ואנחנו זרע ישראל נקראים בשם אברהם, וכן כתיב (שם יח, יט) למען הביא ה' על אברהם, בית אברהם לא נאמר, אלא על אברהם, מלמד כו' עיין ברש"י. כי אברהם נקרא האדם הגדול, וישראל קרוין אדם, וסוד אד"ם הוא שם מ"ה, וסוד ב"ן הוא שם ב"ן נקרא בן אדם, וזה השם לא נתמלא רק באותיותיו עצמן כזה, ה"א ו"ו ה"ה (כי מילוי יו"ד שוה בכל השמות, גם יו"ד נתמלאת מעצמה, כי ו"ד עולה י') זהו סוד שנקרא ב"ן ה"א ה"א, שכן שם של ב"ן ה"א ה"א. ובן ב"ג ב"ג (שם) רומז ג"כ על שם הזה, רק בן ה"א ה"א

בחינת ה', ובן ב"ג ב"ג בחינת ו'. כיצד, ב' פעמים ג' עולה ו', זהו ב"ג, ובחינת ב' פעמים ג', כי כן בחינת ו' מהשם כולל ב' מערכות של ג', דהיינו חסד גבורה תפארת, ואח"כ מערכת נצח הוד יסוד:

נחזור לדברינו הראשונים, ישראל נקראים לסימן ישראל סבא כתפארת אדם בסוד זכר ונקבה שמם אדם, כי יהו"ה בהיכ"ל קדשו ה"ס מפניו (חבקוק ב, כ) הוא שם אדנ"י השוכן בתוכו יהו"ה, וכן שם אדנ"י מקור ישראל בית קבול לנשמות ישראל הנשפעות מתפארת למלכות, כשם ששם אדנ"י עולה ה"ס, כן בית ישראל, עליהם נאמר (דברים ז, ז) כי אתם המעט מכל העמים, וכמו שהביא רש"י בפירושיו ה' מעט מכל העמים, כי ישראל ס"ה משפחות, והם ה' מעט משבעים אומות. ועוד יש בזה סוד ה' כמו ה' מעוטה, רצוני לומר ה' זעירא, והיא זעירא דהבראם שבה נברא העולם בשביל ישראל שהם כנסת ישראל, כמו ה' זעירא שמכנסת כל השפע הבא אליה מישראל סבא, ברוך יהו"ה אלהי ישראל (עי' ש"א כה, לב), אלהי עולה במספר קטן י', וכן ישראל במספר קטן י' ואין השכינה שורה בפחות מי' מישראל, והכל בסוד י':

ורמז נפלא, כי ראשי תיבות י' ספירות, כתר חכמה בינה גדולה גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות, כח"ב גג"ת נהי"מ עולים כמנין ישראל, זהו ענין (מיכה ב, יג) וה' בראשם. גם ראש"ם בגימטריא ישראל:

וזה לשון הרמ"ע בפלח הרימון, מחשבתן של ישראל קדמה לכל, בטעם (תהלים מ, ו) רבות עשית ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו, ותני רבי שמעון ג' כתרים הן המיוחדים לנשיא לכהן גדול ולמלך, ולעילוי יראתם הוצרכנו בהנהגת האומה הנבחרת לסגן ומשנה ואב בית דין, ותחתיהן שלשה עדרי צאן צבאות ישראל והן משמרות כהונה אוהבי שלום ורודפי שלום, ושרי החיילים הרודים בעם, והסנהדרין יושבי כסאות למשפט, וכלם עיניהם ולבם לכתר שם טוב קהלת יעקב אמהון דכלהו עכ"ל:

סוד נשיא הוא כתר כהן גדול. חכמה סוד תרומה גדולה אין לה שיעור אפילו חטה אחת פוטרת (ע"ז עג, ב) למעוט ההשגה שבה. מלך העולם הוא בינה, כי העולם הוא שש קצוות. וסגן ומשנה ואב בית דין נגד חסד גבורה תפארת, סוד האבות הנמשכים מהשרשים. ומשמרת כהונה ושרי החיילים וסנהדרין, הם ענפי האבות שהם הבנים. סוד נצח הוד יסוד, וכתר שם טוב קהלת יעקב היא כנסת ישראל. הרי סוד אדם וסוד ישראל קרויין אדם, הכלל והפרט הכל בסוד יהו"ה:

ותכלית הבריאה היתה מאתו ברוך הוא בנדבה בטובו הגדול להטיב לזולתו שיכירו אלהותו יתברך ואז יהיו דבקים בו בהנצחיות, כי זהו תכלית שכר המקווה. והעונש שברא הש"י לא היה עצם הכוונה בעבור העונש, רק בעבור השכר, כי האלהים עשה שיראו מלפניו (קהלת ג, יד) ואז לפום צערא אגרא וכמו שכתבתי לעיל. וזהו נרמז ג"כ בשם יהו"ה וכמו שכתב רש"י ריש פרשת וארא (שמות ו, ב) ויאמר אליו אני ה', נאמן לשלם שכר למתהלכים לפני באמת, ולא לחנם שלחתיך, כי אם לקיים דברי שדברתי לאבות הראשונים. ובלשון זה מצינו שהוא נדרש בכמה מקומות, אני ה' נאמן ליפרע, כשהוא אמור אצל עונש כגון (ויקרא יט, יב) וחללת את שם ה' אלהיך אני ה', וכשהוא אמר אצל קיום מצוה כגון ושמרתם מצותי ועשיתם אותם אני ה' (שם כב, לא) נאמן לשלם שכר טוב. וכך כתב אח"כ רש"י וזה לשונו, קרוב לענין זה שמעתי פירוש פרשה זו מר' ברוך בר' אליעזר, והביא לי ראיה מקרא הזה, (ירמיה טז, כא) בפעם הזאת אודיעם את ידי ואת גבורתי וידעו כי שמי יהו"ה, למדנו כשהקב"ה מאמן את דבריו אפילו לפורענות מודיע ששמו יהו"ה, וכל שכן האמנה לטובה עכ"ל:

והנה לפום ריהטא יש להקשות הלא מפורסם שם יהו"ה מדת הרחמים, ושם אלהים מדת הדין, ואיך אומר שם יהו"ה, נאמן לשלם שכר ולפרוע. אלא הענין כמו שפירשתי שהעונש בשביל השכר, כי הרע הוא סבה לטוב. וזהו ענין (תהלים ק, ג) כי יהו"ה הוא האלהים. וזהו רומז ג"כ ריש וארא (שמות ו, ב) וידבר אלהים ויאמר אליו אני יהוה, כלומר אתה מתרעם אשר הרע לעם הזה, ע"כ אמר לו יתברך בשם אלהים, תדע כי אני יהוה, כי אלהים הוא יהו"ה מדת הדין הוא בשביל הרחמים, כי כאשר ייסר איש את בנו יהו"ה אלהיך מיסרך (דברים ח, כה) :

ודע כי יש שני מיני יסורין, יסורין של אהבה הן אותן שהקב"ה מייסר את האדם. ויסורין שאינן של אהבה הן אותם שמכלה רשעים מן העולם. וכן במלחמת גוג ומגוג כתיב (יחזקאל לח, כג) והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני יהוה, ואף לאלו שייכות שם יהו"ה, כי הרע מכלה את עצמו ומזה נמשך טוב לדבקים ביהו"ה שהם תכלית הבריאה:

ואקדים לשון רבינו תם בספר הישר בשער הראשון זה לשונו, נדע ונבין כי העולם לא בראו הבורא בשביל רשעים והמכעיסים אותו, כי זה לא יחייב אותו השכל. ואולם בראו בעבור החסידים היודעים אלהותו והעובדים אותו כראוי, וכל כוונתו היתה לברוא החסידים. אך הרשעים נבראו מכח טבע הבריאה, וכאשר יש לפרי קליפה והמובחר הוא מה שבתוך הקליפה. כן החסידים הם פרי בריאות העולם, והרשעים הם כמו קליפות, וכאשר נראה כוונת הזורע להצמיח החטה לבדה, אבל כח הצמח יוציא עם החטה באשה, ועם השושנה מיני קוצים. כך כוונת הבורא לברוא חסידים, אבל כח הבריאה יוצא עם החסידים רשעים, עכ"ל. נמצא כשנופלים הרשעים, אז התוך נאכל, והקליפה נזרקת, שהוא תכלית הבריאה, ואז התוך נשאר נקי בלי סיג ותערובת קליפה כולו קודש ליהו"ה, ואז נודע אמתת שם יהו"ה ונשגב יהו"ה לבדו. כי יהו"ה פירושו נאמן כמו שפירש"י, וענין נאמן פירושו נצחיי, כי הנצחיות אשר לא תמוט זהו אמיתיית, ובהדבק עמו יתברך הראויים לנצחיות אז נודע יהו"ה:

נחזור לענייננו, הרי מבואר התורה וישראל מקושרים בהקב"ה בשם יהו"ה שהם ג' עקרים, מציאת השם, ותורה מהשמים, ושכר ועונש. ועתה נבוא לתשלום ביאור המאמר מהזוהר. ועד הנה פירשתי על ענין הראשון מציאת השם יתברך שהוא מפורסם שמו יהו"ה אשר ג"כ יש להם דבקות בשם זה התורה והישראל וכמו שכתבתי למעלה שלש על שלש שלש, רצוני לומר שם המפורסם במציאות השם, בו מקושרי התורה וישראל. והשם המפורסם בתורה, בו מקושר השם יתברך כביכול וישראל. והשם המפורסם בישראל, בו מקושר השם יתברך כביכול והתורה. עתה נפרש השם המפורסם בתורה: